తుంబాచార్యులు గారి వారపత్రిక

(వినోదము కొఱకు)

నేను స్వప్నములోఁ గాశీయాత్రకుఁ బోయియుంటిని. గయ, ప్రయాగ, కాశి మూఁడు క్షేత్రములు సేవించితిని. వారణావత మెక్కడనో తెలిసికొని లక్క యింటిపునాదులు చూచితిని. ఇంకను నేతిజిడ్డు వదలని అక్కరాలు గాజురాలు గుర్తులు కనఁబడుచున్నవి. మహాశ్మశానము. వీరబాహుఁడు కూర్చున్న మంచె గుంజల గలకలు చూచితిని. వ్యాసుఁ డుముకమీఁద దాఁటజాలక నిచ్చెనమీఁద నడుగులుపెట్టుచు నాకుఁ గనఁబడినాఁడు. తిక్కనసోమయాజిగారు కనఁబడలేదు. కాశిలోఁ గల్లంగిళ్ళు సురాభాండేశ్వరము కథ జ్ఞప్తికిఁదెచ్చిన శిల్పిచూచినాఁడను. బందరు చల్లబజారునకు దానికి భేదము లేదు. గయలో మఱ్ఱిచెట్టు, ఒకటి గాదు, ప్రాఁతఢిల్లి, ప్రాఁతయయోధ్య, క్రొత్తమధుర, క్రొత్తయయోధ్య, క్రొత్తఢిల్లి, చక్కఁగాఁ బరిశీలించినాను. నేను వెళ్ళినకాలము కలియుగ ప్రారంభముగా నా కగపడినది. తర్వాత మొన్న మొన్నటిదాక నున్నట్లు తోఁచినది. నేను దిరిగి వచ్చునపుడు చూచిన దృశ్యములలో ననేక విచారసూచకము లగునవి కలవు. ఉత్తర దేశములో - ఒక్కని మహారాజ్ అనినమాటచేత నే గాక యితరసమయములలో నతఁడు బ్రాహ్మణుఁడని సాక్షా లాగవచ్చినవానిని దెలిసికొనలేక పోయితిని. బ్రాహ్మణేతరోద్యమము మనదేశములోకంటె నక్కడనే ముందు వెలువడెనని గ్రహించితిని. ఇది చెన్న రాష్ట్రములోనె ముందు పుట్టినదని చెప్పుకొనుట గలదు. ఓయి వెఱ్ఱివాఁడా! నోటికి వచ్చినట్లెల్లఁజెప్పి దానినే నిర్ధారణచేయకుము, ఇక్కడ స్వాతంత్ర్య జీవనము చేయువారు మెండు. ఒక్కరియొద్ద దాస్యముచేయ నెంచువారు తక్కువయని యెవ్వరో యచ్చట నన్నుఁ గూర్చి పలికిరి. ఇప్పటివలె నప్పుడచ్చటఁ బత్రికాప్రచారములేదు. వినోదమునకై కొనఁదలఁచి యూరెల్లఁ దిరిగితినిగాని యొక్క పత్రికదొరకలేదు. నేనేమిరైన నంగడిలోఁగొనినను బొట్లముకట్టిన కాగితమైనను ఏ దేశీ స్కచ్చిదో యేదేశీ మిఠాయిదో దొరకుననుకొంటిని గాని, ఆకులోనె కట్టియిచ్చునారు. పత్రికలవాసన లేదు. నాకుఁ జాలదుఃఖమువచ్చినది.

ముగ్గురు మనుష్యులలో నొక్క ముద్రాయంత్రశాల కనఁబడినది. లోనఁ బ్రవేశించితిని. ఏయూరది యని యడుగకుఁడు. పేరుగల పెద్దపట్టణమే. నే నేదో యచ్చువేయింపుకొన వచ్చితినని నాకెదురువచ్చి కొనిపోయి కూర్చుండబెట్టికొనిరి. అన్యోన్యప్రశ్నములలో 'మీకేమి లాభము వచ్చుచున్నది. చిన్నవారపత్రిక కూడ నడుపరాదా' యంటిని. ఊహయున్నదిగాని నాకుఁ దగిన సహాయములేదు. ఎవ్వరినైనఁ జేర్చితినా నేను జెప్పునది యొకటి వారుచేయునది యొకటి. నాకిష్టము లేనివి, కూడ లాభములేనివి వ్రాసి తగవులుతెచ్చి తప్పుకొనుచుందురు. నేను స్వతంత్రించి వ్రాయఁజాలను. వారినే నమ్మియుండఁజాలను. ఒక్క వైద్యుఁడువచ్చి వైద్యవిషయములు మీ పత్రికలో లేవేమియనును. వర్తకుఁడువచ్చి యేనాఁటివానాఁడు మళిగధరలు వేయరాదాయనును. చెప్పనేల యెవరివెఱ్ఱి వారి కానందము. ఎవ్వరిని మెప్పింపగలను; అని ముద్రాక్షరశాలాధికారి యంగలార్చినాఁడు. అన్నగారు: మీరు చెప్పనక్కఱలేదు. నా కనుభవమే. నేనును జూచుచున్నాఁడను. ధనవంతుఁడు పత్రికపెట్టుటయు నిర్ధనుఁడును విద్యాధికుఁడును దుర్గర్వియై సర్వజ్ఞుఁడని సిద్ధపడి యజమానునకు మాటదెచ్చుటయు జరగుచున్నది. నే నట్టివాఁడనని తలంపకుఁడు. మీ యాజమాన్య మిందువలదు. నేనే సర్వమును నిర్వహించుకొందును. అచ్చువేసినందుకు మీకు భృతి యిచ్చెదను. లాభనష్టములు నావి. నేనీ

యూరికి గ్రొత్తవాఁడను. నాకు మీసహాయము కావల
యును. తిండి పెట్టవలదు. అప్పియనక్కఱలేదు. మాట
సాయము — మీకు మాటవచ్చు విషయములు వ్రాయను.
ఒక్కరిని నిందింపను, మూలచ్ఛేదపాండిత్య ముపయో
గింపను. అని నచ్చఁజెప్పి పత్రిక మొదలుపెట్టవలయు
నని — ముందుఁ బ్రకటనయొకటి చేయఁదలఁచి యిట్లొక
ప్రకటన ముద్రించితిని.

'లెండు లెండు !. మేల్కొనుఁడు. ఆదరింపుఁడు.
ఆనందింపుడు. వార్తయందు జగము వర్తిల్లుచున్నది.
యద్దిలేనినాఁడు అఖిలజగము నంధకారమగ్న మగును
గాన వార్తనిర్వహింపవలయుఁ బత్రిక. అని మహాభారత
ప్రయోగముగలదు. ఉన్నను దేశములో నొక్క భూప
తియును వార్తాపత్రికను బ్రకటించుటలేదు. రాజులూర
కున్న మాబోఁటి ప్రేమిచేయఁగలరు. వార్తయనఁగ వేఱ
ర్థము చెప్పువారు నన్ను మన్నింపవలయును. నేనెందు
నను సమర్థుఁడను గాను. ఉండ నిల్లులేదు పండ మంచము
లేదు. మీ యాదరముననే నేని పట్టనములో నొక
వార్తాపత్రికను బైలువెలింపనెంచితిని. ఇంతటి ప్రసిద్ధ
పట్టనము - హిందూదేశములో నేదీ! అయోధ్యయనిన
దెసలు తెల్లవాఱుచున్నవి. వాల్మీకికాలము నుండియు
నాగరకతకు మిక్కిలి ప్రసిద్ధికెక్కిన యీ యయో
ధ్యలో నీసాకేతపురములో, స్త్రీనాటక సంఘములు
కూడ వెలసిన యీ కోసలరాజధానిలో నొక్క వార్తా
పత్రికయైన నుండినట్లు మన కాధారములులేవు. హిందూ
దేశములో ముద్రాయంత్రములున్నట్లు పుస్తకము లచ్చు
పడుచున్నట్లు పూర్వగ్రంథములలో నగపడును. నిర్వచ
నోత్తర రామాయణములో 'బాలశిక్షలిట్లచ్చుపడునె'
యనికలదు. భారతములో 'వర్ణసమితి యచ్చుపడఁగ'
ననికలదు. పరిశోధకులు, పుర్వముండినట్లు గాని,
యున్న పరిశోధకులు పత్రికానిర్వహణము మున్నె
ప్పుడో యున్నట్లుగాని తెల్పలేదు. వారికేమి ప్రతిబంధ
కము లున్నవో, నాకేల పత్రికాప్రచురణము మానిరో -
వారికంటె నీవేమి ఘనుఁడవా యనవలదు. ఉడుత
భక్తి నాచేతనైనంత చేసెదను. నేనే లాభనష్టములు
వహించెదను. మీ యాదరము నాకు ముఖ్యము. నేను
ప్రచురింపఁబోవు పత్రిక పేరు, 'ప్రపంచసమాచార'ము.
నా కీ పత్రికానిర్వహణములోఁ బ్రపంచమంతయు సాయ
పడవలయును. ఈ భూప్రపంచమే గాదు. పాతాళాది
పదునాల్గు భువనములును — ఎవ్వరేమే సహాయ్యము
చేయవలయునో స్థూలముగ వివరించుచున్నాఁడను.

మాకుఁ బృథివీభూతము, భూకంపములు గలిగించి
గనులుపుట్టించి, అగ్నిపర్వతములు ప్రబలించి నదులవలన
దేశములకు సస్యసమృద్ధి, జలప్రళయములు, జననాశము
గావించియు సాయపడవలయును దీనికి సముద్రాది
జలభూతములు, అన్ని పర్వతాదులలో నగ్నిభూతమును,
బృథ్వికిఁ దోడ్పడవలయును. గ్రహములు, గ్రహణ
ములు, గ్రహవక్రగతులు, తోఁకచుక్కలు, మొండి
కొఱవులు, ఉల్కలు మేఘములు వర్షములు, పిడుగులు,
జాళ్ళువానలు గలిగించి యాకాశభూతము తోడుపడ
వలయును ఫలవృక్షములు, మహావనములు, కొండపోట్లు
అడవిచెలికలు, తోఁటలు, దొడ్లు - ఘోరమృగములు
పశుపక్ష్యాదులను మార్గములలో నడ్డుకొని, దొంగలు
దారులుకాచి - తలలు పగలుగొట్టి - వేఁటకాఱు తన్మృగ
ములను, ఆ రక్షకభటులా దొంగలనుబట్టియు, నధి
కారులు వారికి బహుమతులిచ్చియుఁ దోడ్పడవల
యును. పాములు, తేళ్ళు, ఆళువలు, పులికోఁచలు,
ప్రాణులకు హానిగలిగించియు; మిడుతలదండు, చిలు
కలు, ఎలుకలు, అనావృష్టి, అతివృష్టులఁ బృథివికి దిగి
చేయుసాయము మా పత్రికకొఱకే యుపయోగింపవల
యును. రాజులు యుద్ధములుచేసి, పౌరుషశాలులు
శూరత్వము కనఁబఱిచియు, జెట్టిలు, మల్లులు, గొలు
సులు త్రెంపి జాళ్ళబండ్లు గొంతుపై నెక్కించుకొని
యును, అసూయపరులుఁ జోరులును, బరధనముల
హరించియు, జారులు పరస్త్రీలను మోసగించియుఁ;
గులటలు సంసారధనికపురుషుల బీదలఁజేసియు; మోస
గాండ్రమాయికుల వంచించియుఁ; బతివ్రతలు చెడిపెలకు
బుద్ధిచెప్పియు; నలిచనలు గనినవనితలు ముగ్ధలను దన్మా
ర్గమునకు మరలించియు; బందీకృతులు కారాగారాధి
కారులను వంచించి తప్పించుకొనియు (తప్పించుకొన్నం
దుకు శిక్షింపబడుచున్నారుగాని యంతెత్తుకోడ నిరా

ధారముగా దుమికినందుకై బహుమతిఁబొందుటలేదని విచారించుచున్నాము) ఉరిస్తంభ మెక్కి త్రాడుతెగిన వారు బ్రతికియు, ఉరిశిక్ష బొందఁబోవువారు 'నీ కడపటికోరిక యే'మనిన - చెఱసాలనాయకుని మగనాలిం గోరియు - వ్యాపారులు పురుచ్చేరిలో, ఏనాములో నివసించియు; గ్రామములు, గర్మాగారములుఁ, గాలియు, వైద్యులు రోగుల బాగుచేసియు, శస్త్రవైద్యము చేసి చంపియు, గ్రుడ్డికన్నాడదీయుమనిన మంచికన్ను దీసివైచియు, త్వరలో మా న్పెదమని రసవిషగంధకములు ప్రయోగించి, యపథ్యముచేసినావని రోగిని నిందించి కాలుగీలు పడఁగొట్టియు; నోరుపట్టి, వాతము చేసి, యశక్యులై మంచమెక్కినరోగులను వారిబాధయుఁ బత్రికలోని కెక్కినట్లు చేసియు; (శతమారులు సహస్రమారులు వారివారి సమాచారములు రహస్యముగానైనను దెల్పవేఁడెదము). అత్తలవలనఁ గోడండ్రును, గోడండ్రవలన నత్తలు నాఁడుఁబడుచులు, నూతఁబడి గోతఁబడి, నల్లమందు నూనెత్రాగి, చచ్చి-గొంతునులిమి నూతఁబడవైచి కడుపునొప్పిబాధచేఁ దాళఁజాలక యాత్మహత్య చేసికొన్నదని నిర్ధారించుటకై యనేక యత్నములు చేసియు; ముంతపొగలు, మానికపొగలు పెట్టియు; పరీక్షలలో నుత్తీర్ణులుగాని విద్యార్థులు ద్రావకములుత్రాగి, రైలుక్రిందఁ దలపెట్టి శాంతిచిత్తులై - ఏకపుత్రులైన యువకులు, దత్తులుఁ, దలిదండ్రుల కలజడి కలుగులాగున విధవావివాహములు చేసికొని, మతాంతర ప్రవిష్టులయి - అనేకు లనేకవిధముల నగలకై చిన్నబిడ్డలను బొరుగింటినుండి తెచ్చి ముద్దాడుచుఁ దలలు దువ్వుచుఁ జంపి నట్టింటను గోడలలోను బూడ్చినపుడు పసిగట్టిన కుక్కలుద్యోగుల కీగడనిచ్చియుఁ; జట్టెక్కి పడి యిండ్లు గోడలు గూలి మరణించి - నమ్మి దాపఁబెట్టినధనము హరించి, తన కుద్యోగ మీయలేదనియో, పసపుఁజెలియింటికేగ డబ్బడిగిన నీయలేదనియో, యధికారులను దండ్రులను జీఁకటిచాటునఁ బొడిచియు; దయ్యములను వదలఁగొట్టెదమని, భూతవైద్యము చేసెదమని, మంత్రోపదేశము చేసెదమని, యేకాంతమునందును తెరలలోను - దాసురాండ్రను జేసికొని - పరికె ముగ్గులవాండ్రు మేకప్రేగులుదాల్చి పద్మములువైచి బిందినాదములు చేసి చిందులుద్రొక్కి ధనముగడించి, స్త్రీలను బురుషులుఁ బురుషులను స్త్రీలు మోసగించియు, ఘోరహత్యలు చేసి తప్పునాశములు సృష్టించియుఁ; బరభార్యలనింటఁ బెట్టుకొని సిగ్గువిడిచియుఁ, బరునియింటనుంచి వాడలనువదినెయై చక్కట్లుదిద్దియు - శిక్షాదులనుండి తప్పించుకొనివచ్చి నిష్కళంకముగా నప్పుడే యాకాశమునుండి దిగివచ్చినట్లు నటించియుఁ, భగినీప్రియుఁడైన దుర్మార్గునివెంట నుద్యోగాశచేఁ దిరిగియు, బిరుదములుగొనునపుడు, సభాధ్యక్షత నొందినపుడు-నుంపుడుకత్తె కొడుకులచేఁ బద్యములు చదివించుకొనియు - సిగ్గుమాలి వారు చదివియు నిదియది యని వీరువారని కాకుండ సమస్తప్రపంచము మా కుపకరింపవలయును అన్నియు మేమిందే చెప్పవైచిన రసము లేదు.

మఱియు మోటారులు, స్టీమరులు, రైళ్ళు, ఫ్యాక్టొరీలు, మహానదులు, వానిమీఁదివంతెనలు, లోకమున కుపకరించి మాపత్రికకు హారము కల్పింపవలయును. మాకేలయని మీరూరకుంటిరా మాయత్నము సాగదు. లంచగొండులగు పెద్దచిన్న యుద్యోగులు, న్యాయవాదులు, జూదగాండ్రు, ఎఱుకలసానులు, (స్త్రీల పాలింటి ధర్మవైద్యశాలలు) పత్రికాధిపతులు; అయథార్థములు ననుమానములు నగు విషయములు వ్రాసి తగవులుపడి; చిఱుతిండి యంగళ్ళవాండ్రు, చుట్టలుఁ దములపాకుల నమ్మువారు; గంజాగృహములవారు నరువుపద్దులలో నెక్కవ్రాసి యంకెదిద్ది - రహస్యముగాఁ దమయొద్దకి వచ్చువారీయవలసిన స్వల్పద్రవ్యమునకై నడివీధిని బొడ్డుకొంగులోఁ జేయిపెట్టినిలిపి - నిరుద్యోగులు గౌరవకుటుంబములవారి కాకాశరామన్నయుత్తరములు వ్రాసి - విద్యాధికులు సదుద్యోగములు చేసియుఁ, బండితులు సత్కవిత్వముఁ జెప్పియు, సదుపన్యాసములిచ్చియు, విద్యార్థులను దమయంతవారిం జేసియు - సత్ప్రభులు సత్పరిపాలనము గావించియు, దాతలు వీదలం దనిపియుఁ, బుణ్యాత్ములు ధర్మములొనర్చియు, బిచ్చగాండ్రు యాచించియు, బట్టుపొగ

డియు, సద్వ్యాపారులు న్యాయార్జిత విత్తమున నింద్ర
భోగము లనుభవించియు, ధనవంతులు దరిద్రుల బ్రది
మికి సాయపడియు, కృతజ్ఞులు కృతఘ్నులు గాకయు,
విత్తవంతులపుత్రులు దుర్వ్యాపారములచే క్షీణులై
ఉద్యోగము చేయను, జుట్టలయంగడి పెట్టను, సాహసిం
చియు, సేవకులు స్వామిద్రోహులు కాకయు, శిష్యులు
గురుద్రోహులు గాకయు, కాంతలు పురుషుల నుపచరిం
చియుఁ, బురుషులు మగనాండ్ర సన్మానించియు,
నాటకశాలలు, అందు డబ్బియ్యకుండవచ్చు ప్రేక్షకులు,
వారు తెలియమనోజ్ఞ—గర్భిణులు విచిత్రసంతానము
చేతను, బహువ్రలు సజాతీయేతరముల నీనియు, మాపత్రి
కకు సాయము చేయవలయును. ధాన్యపుమరలు, కాగి
తపుమరలు, నాటకశాలలు, మొదలగునవి కట్టుటకై
లక్షలు వెచ్చించి పని ప్రారంభించునాఁటికి భాగస్వా
ములు డబ్బియకయు; నిచ్చినది వృథావ్యయము జేసియుఁ
దత్సంఘములవారు; రెట్టి వెలపెట్టి కొనిన భూములలోని
కర్మాగారములను బంధులకుఁ గాడిదెలకు నద్దెలేకుండ
కొన్నికొన్ని, ధర్మసత్రములవలె మూఁడునాళ్ళకంటె
నెక్కుడుకాలముండఁగూడదను నియముపెట్టక - యా
జన్మాంతము నుండనిచ్చియు - మాపత్రికకుఁ గొంతవిష
యము దొరకనీయవలయును. మాపత్రికలో జనులంద
ఱును వారివారి సందేహములు తీర్చికొనవచ్చును :—
నక్క ముదిరి వఱదగునా! తొండముదిరి యూసరవెల్లి
యగునా! గ్రద్దముదిరి పులుఁగగునా? భ్రమరము కీటక
మును దెచ్చి తనపిల్లనుగా జేసికొనునా? త్రాఁచును
జెట్టిగొడ్డును బొలముపారునా! జాత్యంతర వివాహ
ములు గావించుకొన్నవారిబిడ్డ లేవర్ణమువారగుదురు—
ఇట్టివి మిశ్రంకొనివస్తులు - తీఁగలు, గుల్మములు, దోహ
దవిశేషమునఁగాక, మల్లె గులాబిని పూచియుఁ; జంద్ర
కాంతము జాజిపూవులు పూసియుఁ; తాటిచెట్టు పలవలు
చిలువలు వేసియు, సీతచెట్టు పగలు పండుకొని రాత్రులు
లేచి నిలువఁబడి మాయుద్యమమున నుపకరింపవల
యును.

ఒక్కరేమి, యొక్కలేమి? వివిధవృత్తులవారు,
తమ కృత్రిమ వ్యాపారములచే నితరులను మోసపుచ్చి
మాపత్రిక కింతగతి కల్పింపవచ్చును. అధాత్తుగా వానకు
నాని గోడలుకూలి యక్కడ నల్పశంకకుఁ గూరుచున్న
వారిమీఁదఁబడి మాపత్రికలోని కడపటివార్తలకని
విడిచిపెట్టిన స్థలము పూర్తిచేయింపవలయును. ఒక్క
పుట పూర్తిగా భీమాలకుఁ బ్రకటనలకు విడిచెదము.
కొంతభాగము మమ్మొకరు తిట్టుటకు; మేము మరల
వారిని దిట్టుటకు—మృదువైన బూతులకు, అసంబద్ధ
ప్రలాపములకొఱకు, మంచివానిని జెడ్డవాఁడనుటకు,
పొట్టచేతవానిని గుంటికాలివాఁ డాక్షేపించుటకు, నిలువ
యుంచెదము. వివిధ కవులకు మంచితరుణమిది. పురాణ
కవులు, ప్రబంధకవులు, గద్యకవులు, ఖండకావ్యకవులు,
నాటకకవులు, నవలాకవులు, భావకవులు, శుభలేఖ
కవులు, ప్రామిసరీనోటుకవులు, సృష్టిపత్రకవులు, చచ్చు
కవులు, చావుకవులు (చచ్చుకవులనఁగాఁ జచ్చినవారి
మీఁదఁ బద్యములు వ్రాయువారు, చావుకవులనఁగా
మీఁగొప్పవారు - చావు నిత్యముగనుక - యెప్పటికైనఁ
జత్తురు. అప్పటికేవైన నాల్గుపద్యములల్లి పెట్టుకొంద
మని - తానంతవఱకు బ్రతుకుదునను నమ్మకములోఁ
బద్యము లిప్పటినుండి యల్లువారు) హాస్యకవులు వీరి
క్రింద సర్వత్ర తావున్నచోటనెల్ల నవకాశమీయఁ
బడును. స్వేచ్ఛాకవులు, నిష్ఠానుసారకవులు, చోర
కవులు, యక్షగానకవులు, హరికథాకవులు, యాచక
కవులు-తమ్ముఁ బైవారిలోఁ జేర్పలేదని మమ్ము నిందింప
వలదు. మాపత్రికలో వారికి సర్వస్వాతంత్ర్యములుం
గలవు. నాటకములలో వేషములు వేయువారికిఁ గావల
సిన బిరుదులు - ఉన్నవారికిఁగాక లేనివారికి నూతన
ముగాఁ గల్పించి స్వల్పద్రవ్యమునకే మేము ప్రకటిం
చెదము. మాకొక్కరు కావలయుననియు నొక్క
రక్కఱలేదనియు లేదు. పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము
స్థావరజంగమములు - ప్రాణులు నప్రాణులు - (శవ
ములు, రాత్రిచచ్చి ప్రొద్దునలేచి - చితిమీఁదఁ బెట్టిన
దేహము సెగదగిలి లేచి యముఁడు నన్నుఁగాదఁట పిలి
చినదని) తోడుపాటొనర్చినగాని మేము నెగ్గఁజాలము.

అని యింతటితో ముగించి ప్రకటనపత్రికలు ప్రచు
రించితిని. మఱియు నందు వ్యవధిలేక, తావుచాలక

విడిచిపెట్టిన విషయములు - అధికారులతో, వారి భార్యలతో, వారి వంటబ్రాహ్మణులతోఁ నొద్దె మంగళ్ళతోఁ బగటివేషగాండ్రతోఁ జెప్పితిమి. భ్రమనొంది తొందరపడఁబోవు కొండఱు ముగ్ధాంగనలతో - తల్లీ; నీవు వెట్టిదానవు - నాటకములో వేషము వేసినపుడే యట్లుండునుగాని యతఁడు సుందరుఁడుకాఁడు, ఆ యీ విషయములు మాపత్రికలోఁ జూడవచ్చునని సమాధానపఱచితిని.

రెండవసారి యింకొకప్రకటన చేయించితిని గాని, అయోధ్యాధికారులు - ఎన్నఁడునులేని క్రొత్తపద్ధతి మాపట్టనములో వలదు. ఒక్కరిని బొగడి యొక్కరిని దెగడి మంచివిషయము వ్రాసిపంపినను దమకిష్టములేక ప్రకటింపమాని - ఎవరికిఁ దోఁచినదానిని వాఁడు వేదమని యందఱు నిట్లే పిచ్చిలోఁబడవలయునని లోకమునకుఁదెల్పి యలజడిపాలు చేయుచుండును గావునను, ఎవ్వరేదియిచ్చినను బ్రకటింతుననుటచే రాజదూషణములు, నిరపరాధ దూషణములు, దుష్టభూషణములు వ్రాసిపంపినఁ బ్రకటించి లోకాపకారము చేయుదువు కావునను - ఎందఱో చెప్పినను వినక ధనవ్యయము చేసికొని, యున్న యుద్యోగము విడిచికొని పత్రికాప్రకటనము మొదలిడియు, ముద్రాయంత్రములు నెలకొల్పియు నెగ్గక చెడినవారిని గొన్నితావులఁ జూచుచున్నాము. కావున - నీ వెంతవఱకు నిర్వహింతువో సందేహము కావునను - రామాదులనుండి యిప్పటివఱకు లేని యీ పత్రికాప్రకటనము మా యయోధ్యలో వలదు. అని యుత్తరువు చేసిరి. ప్రకటనకై ముద్రాక్షరశాలను నేను సొమ్మిచ్చుటకు నాయొద్దను లేకపోవుటచేతను - మొదటిప్రకటన సొమ్మయినను మా కిపుడిచ్చితివా కొంత యదనున కాధారముగా నుండును - నెలచివర - జీతములకుఁ గావలయునని ముద్రాక్షరశాలాధికారి బాధించుచుండుటచేతను - ఒక్కరికిని దెలియకుండ నర్ధరాత్రమున నా స్థానమువిడిచి యెందో దయచేసితిని.

—కొత్తపల్లి సూర్యారావు.

చింతాజ్వరము

సీ. భేషజం బెద్దాని భేదింపఁ జాలదు
లంఘనంబున నెద్ది లావుచెడదు
తఱిగించు బుద్ధినిద్రామహోత్సాహశు
ద్ధాకార తేజోబలాది నెద్ది
నాసత్య చరక ధన్వంతరి ప్రభృతి వై
ద్యులకు నసాధ్యమైయుండు నెద్ది
దివసంబు లాఱే డతిక్రమించినయప్డు
జీర్ణత్వదశ నధిష్ఠింప దెద్ది

గీ. ప్రత్యహంబు నవత్వంబు వడయు నెద్ది
యట్టి చింతాజ్వరంబు నన్నలముకొనియె.

—శ్రీనాథమహాకవి.

వాయసము

సీ. వసుధ నెవ్వనిసదన్వయకర్త జేజేల
ఱేనికిఁ గులముద్ధరించు కొడుకు
పితృకార్యములు సమర్పింతు రెవ్వానికి
నాదిత్యరుద్రవస్వగ్రభుక్తిఁ
బొదలు నెవ్వనిగృహంబున మనోహరభార
తీభారవహ ముఖద్విజకులంబు
పథికసంతతి కెఱుపఱచు నెవ్వని కంఠ
మిశ్రితారావంబు మేలుగీళ్ళ

గీ. ప్రజ్ఞ పెంపున నెవ్వాని బలమునకును
బ్రహ్మకొడుకైన లెక్కఁజెప్పంగఁజాలఁ
డతఁడు నగరోపకంఠ చైత్రాగ్రవర్తి
పక్షిమాత్రుండె వాయస పరివృఢుండు.

—వేంకటనాథుడు.